

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д.н. Анна Топалджикова
за материалите, представени от гл. ас. д-р Румяна Николова
на конкурса за заемане на академичната длъжност
"доцент"

Потвърждавам, че представените от гл. ас. д-р Румяна Николова доказателства за дейността ѝ отговарят на всички необходими изискванията за заемане на академичната длъжност "доцент".

Интересът на Румяна Николова към актьорското изкуство е траен. На актьорското изкуство са посветени рецензии, статии, участия в конференции и книгата на Румяна Николова "Актьорският тренинг през XX век", която представлява важен принос към нашето театрознание, както и търсен и полезен източник на познание в процеса на обучение на студентите. В резултат на обстойно проучване и анализ, Николова систематизира идеите за тренинговата практика на големите режисьорски фигури на XX век и тяхното приложение, като успява да изведе същностното и уникалното за всяка от тях.

Занимавайки се с проблемите на актьорското изкуство, Румяна Николова насочва вниманието си към обстоятелствата, които създават благоприятна или кризисна среда за развитието на театралните процеси. Това стимулира амбициозната задача да навлезе в една неизследвана област, а именно моделите на функциониране на българския театър в зависимост от политическия контекст. Резултат от сериозно доказан интерес

към посочените по-горе теми са докладите ѝ в различни научни конференции, както и статиите ѝ в специализирани научни списания и сборници.

В следващата си книга "Модел на функциониране на българския театър в периода 1944 - 1989 година" Румяна Николова се обръща към откриване на връзката между театралния процес и общественно-политическия контекст, в който той се реализира. Изследването се фокусира върху периода 1944-1989 г., специфичен със свръхцентрализацията на управлението на културата и в частност театъра.

Уважавам това усилие на Румяна Николова да се "пребори" с непривлекателната материя (наистина в много голям обем) от закони, законопроекти, наредби, протоколи от заседания, конференции, съвети и да ги превърне в добре структуриран разказ за зависимостта между театъра и държавните институции за един дълъг период от време, останал вече в историята. Макар и останал в историята, разглежданият модел на театрално администриране се оказва полезен за нас като материал за проучване и актуален размисъл върху неудачните решения, недовършените начинания, и нерешените проблеми.

Основен принос на изследването е направеното за първи път в нашето театрознание подробно проучване и анализ на първични архивни документи, които доказват влиянието на политиката върху театралните процеси у нас в периода от 1944 до 1989 г. Това изгражда платформата, върху която Румяна Николова надгражда своите разсъждения за прилагането на новия за времето си театрален модел за управление и контрол, упражняван върху театъра и различните процеси и събития, които се появяват като следствие и реакция в спецификата на

политическите и културни зависимости на периодите: 1944-1956, 1956-1968, 70-те, 80-те години. В подробности са анализирани мотивите за поредицата либерализации и стагнации на режима, както и самата специфика на отношенията между властта и интелигенцията в целия период на тоталитарната власт.

Важно постижение на изследването ѝ е, че то поставя контекстуалната обществена, политическа и административна основата на процесите в българския театър през периода от 1944 до 1989 година, която всъщност до сега отсъстваше в своята цялост. Румяна Николова не само "реконструира" документално този контекст, но чрез анализа си доказва значението на условията на политическата конюнктура както в задържащата и репресивна роля, така и като провокация към опозиционна реакция, в резултат на която възниква новата вълна на креативни театрални процеси и явления.

Изследването се вглежда детайлно в кризисните явления в областта на репертоарната политика, наложените идеологически еталони върху българската драматургия и върху сценичната практика. Проследява административните предписания и санкции, които налагат цензурираща практика. В главата "Пробиви в нормативната естетика на театралния социалистически реализъм в периода 1956 - 1968 г." Румяна Николова анализира появата на нови идеи в драматургията и режисурата, които проникват на българската сцена, въпреки наложените ограничения. Така тя допълва изследванията на българското театрознание върху тези емблематични новаторски явления с подробното възстановяване на политическия и управленски провокации за тяхната поява и за последвалото

санкциониране, а от там и за трайната следа, която оставят в историята на нашия театър.

Достойнство на научното изследване е и постигнатата обективна позиция, която едновременно с откриване на порочните практики, отбелязва значението на някои плодотворни идеи, възникнали през разглежданите години. Периодично провежданите прегледи на българската драма и театър, освен като проява на строги цензуриращи мерки, има значение на стимул към творчески търсения на всички театри в страната, които показват пред широк кръг зрители и специалисти своите постижения. Отбелязани са и новаторските идеи за театрални реформи във втората половина на 80-те, които за съжаление остават нереализирани. Отчетени са мотивите за появата на тези трансформации през 80-те, повлияни от динамично променящата се политическа ситуация в света, включително в Социалистическия лагер, които изискват нов подход и налагат нуждата от осъвременяване на театралния процес. Това налага преосмисляне на административните и творчески методи на работа. Румяна Николова анализира подробно и дава своите заключения с актуално значение в главата "Театърът пред необходимостта от реформа през 80-те години".

И така, още веднъж ще подчертая пионерския характер на изследователската работа, темата до сега не е разработвана толкова подробно и цялостно в българската театрална наука. Трудът на Румяна Николова е важен с натрупаните познания и изводи не само за бъдещите изследвания в театралната област, но и за бъдещите процеси на конструктивна работа върху театралния модел като концепция, организация и управление.

Имайки пред вид посочените от мен достойства на научния труд на гл. ас. д-р Румяна Николова и представените за конкурса хабилитационни материали, убедено гласувам за кандидатурата ѝ за заемане на академичната длъжност "доцент".

21. 04. 2020

Подпис:

/Анна Топалджикова/